

ÅRSPLAN DEL 1

PEDAGOGISK PLATTFORM FOR BARNEHAGENE I ENGERDÅL

*Barn er som sommerfugler i vinden
Noen flyr høyere enn andre, men alle flyr så godt
de kan.*

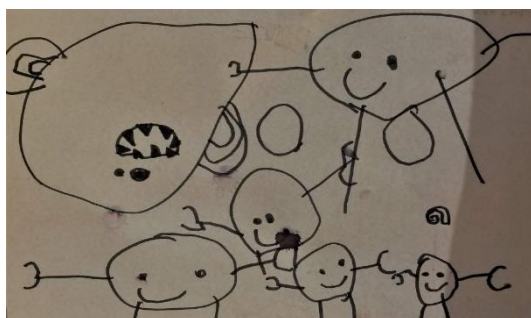
*Så hvorfor sammenligne dem?
Hver av dem er forskjellige, spesielle og
vidunderlige.*

Juni 2021

Innhold

Formål	3
Visjon	4
Hovedmålsetting.....	4
Årsplan.....	4
Verdigrunnlag.....	6
Mangfold og likestilling.....	7
Antimobbearbeid.....	7
Bærekraftig utvikling.....	7
Bærebjelkene i norsk barnehage	8
Leken.....	8
Omsorg.....	9
Danning	10
Læring.....	10
Medvirkning	12
Samarbeid mellom hjem og barnehage.....	12
Overganger	14
Tilvenning	14
Overganger innad i barnehagen.....	14
Førskoleklubb og overgang skole	14
Barnehagen som pedagogisk virksomhet.....	15
Planlegging	15
Vurdering	15
Dokumentasjon	16
Progresjon:	16
Barnehagens digitale praksis:	17
• Kommunikasjon, språk og tekst:.....	19
• Kropp, bevegelse, mat og helse	21
• Kunst, kultur og kreativitet.....	23
• Natur, miljø og teknologi.....	25
• Antall, rom og form	26
• Etikk, religion og filosofi.....	28

Mål:	28
• Nærmiljø og samfunn:	30
Vedlegg 1. Barnekonvensjonen - kort format	32
Vedlegg 2. GENERELLE RETNINGSLINJER FOR OVERGANG BARNEHAGE - SKOLE	34
Vedlegg 3: FN`s 17 bærekraftsmål - barnehagenes muligheter - Hva kan vi bidra med?	35

Formål

Barnehageloven §1 - Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannings som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygg på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Visjon

Stor nok til å favne alle, liten nok til å se hver enkelt.

Hovedmålsetting

Hovedmålsetting for kommunes barnehager er å skape trygghet og trivsel for hver og en av de barna som oppholder seg der og for foreldre/foresatte. Barna skal ha et godt og allsidig leke- og aktivitetstilbud som bidrar til god utvikling, danning og læring for ALLE barna. ALLE skal bli sett, hørt og oppmuntres til å delta i fellesskapet i alle typer aktiviteter.

Barnehagene skal bidra til økt sosial kompetanse og hjelpe barna til å utvikle et godt og positivt selvbilde.

Årsplan

Barnehagen skal utarbeide en årsplan, i tillegg skal det utarbeides planer for kortere og lengre perioder og for ulike barnegrupper etter behov.

Årsplanens funksjoner er å være et **arbeidsredskap** for personalgruppen og et utgangspunkt for samarbeidet med foreldrene. Den skal dokumentere barnehagens valg og begrunnelser og kan gi informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til eiere av barnehagen, politikere, ansatte i kommunen, barnehagens samarbeidspartnere og andre interesserte.

Årsplanen skal vise hvordan barnehagen vil arbeide for å omsette rammeplanens formål og innhold og barnehageeiers lokale tilpasninger til pedagogisk praksis.

Innhold

Barnehagen skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, fremme læring, danning og utvikling og gi barna mulighet for medvirkning. Barnehagen skal ta i bruk varierte arbeidsmåter som tilpasses enkeltbarn, barnegruppen og lokalmiljøet. Innholdet skal være spennende og variert og skape engasjement, interesse og motivasjon. Barna skal få tilført nye erfaringer og opplevelser.

Barnehagens verdigrunnlag

- Verdier i ulike religioner /livssyn
- Barnekonvensjonen
- Barndommen som egenverdi
- Mangfold og respekt
- Likeverd
- Livsmestring/ livsglede
- Demokrati – alle blir hørt/ være deltager
- Likestilling
- Bærekraftig utvikling
- Rollemodeller

Danning

- Bli selvstendig og trygg på seg selv
- Tilegne seg verdier og normer
- Undring
- Refleksjon
- Argumentere
- Bli et «helstøpt menneske»

Læring

- Stimulerende miljø
- Utforskning
- Vitebegjær og nysgjerrighet
- Sansebruk
- Være bevisste på at ALT vi gjør gjennom dagen = LÆRING

Omsorg

- Trygghet
- Skape gode relasjoner
- Dekke grunnleggende behov
- Se enkeltbarnet

Lek

- Læring
- Erfaringer
- Fellesskap
- Glede
- Vennskap
- Kreativitet
- Bearbeiding
- Barns væremåte
- Spennning
- Engasjement

Vennskap og fellesskap

- Sosial kompetanse
- Hjertevekst
- Inkludering
- Antimobbearbeid
- Fellesopplevelser

Verdigrunnlag

Barns rettigheter som er nedfelt i barnekonvensjonen skal være utgangspunkt for arbeid i barnehagene. Arbeidet skal videre bygge på de verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barndommen har egenverdi og barnehagen skal bidra til at alle barnehagebarn får en god barndom. Alle barn skal ivaretas slik at de føler seg sett og anerkjent for den de er og vi skal synliggjøre hver enkelt sin verdi i fellesskapet. Alle barn skal få oppleve å være i et positivt samspill med andre. Barnehagen skal støtte og ta hensyn til det enkelte barn og samtidig la hensynet til fellesskapet være i fokus. Vi skal arbeide for likestilling og det å gi alle like muligheter.

«Ingen vinnere og ingen tapere» er motto for all konfliktløsning og en teori som står sterkt i det arbeidet som gjøres i barnehagen.

Vi skal forebygge utestenging, krenking og mobbing av alle slag og vi har nulltoleranse for mobbing. Vi har ansvar for at barn opplever trivsel, livsglede og mestring i hverdagen – jfr. «Handlingsplan mot mobbing» Et godt samarbeid med barnas hjem er en forutsetning for å lykkes i å skape et godt verdigrunnlag for hver og en av barnehagebarna.

Hjertevekst (av Helene Dæhlin) er en metode som brukes i arbeidet med verdier. Målet er at foreldre, barn og ansatte samarbeider om disse verdiene, verdier som inkluderer trening av sosiale ferdigheter. Verdiene, med fokus på riktig/ønsket adferd skal være på dagsorden både hjemme og i barnehagen. Voksne som gode forbilder er et viktig prinsipp.

-vekstverdiene:

1. Passe på at ingen er alene	8. Trøste hverandre
2. Se hvordan andre har det	9. Dele
3. Hjelp hverandre	10. Ikke ta fra andre
4. Si vennlige ting til hverandre	11. Takke
5. Si hvordan jeg har det	12. Hilse
6. Høre på andre	13. Vi trenger ikke å være like
7. Kunne innrømme feil og be om unnskyldning	14. Le og glede oss sammen
	15. Glede seg over andres glede og mestring

Den gylne regel; «Vær mot andre slik du vil at andre skal være mot deg»

- Vedlegg 1 Barnekonvensjon

Mangfold og likestilling

Alle barn skal gis like muligheter uavhengig av kjønn, funksjonsevne, kjønnsidentitet, seksuell legning, kultur, etnisitet, sosial status, språk, religion eller livssyn.

Vi vil derfor arbeide med grunnleggende holdninger som respekt, anerkjennelse og likeverd. De voksne skal være seg bevisst som rollemodeller og vise at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Alle kan vi lære av hverandre.

Å skape undring og nysgjerrighet rundt likheter og forskjeller blir en viktig arbeidsmåte for personalet.

Barnehagene i Engerdal har mange kulturmøter. Vi har barn fra mange land med ulik kultur, religion og språk. Alle er de viktige personer i vårt fellesskap og skal føle seg like verdifulle. Vi skal behandle hverandre med respekt og anerkjennelse. Likeverd skal synliggjøres og alle skal få sin familie speilet i fellesskapet i barnehagen.

Barnas egen kulturskaping skal også ha en plass i barnehagen.

Antimobbearbeid

Alle barn skal få oppleve trivsel, livsglede, vennskap, egenverd og livsmestring. De skal oppleve en barnehagehverdag der de er trygge og trives og er en del av et fellesskap i lek og aktivitet.

Alle former for krenkelser eller mobbing skal forebygges, håndteres, stoppes og følges opp. Det er nulltoleranse for krenkelser og mobbing i barnehagene.

Jfr. «Handlingsplan mot mobbing»

Vedlegg 2: «Handlingsplan mot mobbing i barnehagene»

Bærekraftig utvikling

Barnehagen skal bidra til at barna får kunnskap, holdninger og ferdigheter til å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. De skal få en gryende forståelse av at mennesker har et ansvar for å ta vare på alt liv på jorden og at dagens handlinger får betydning for fremtiden lokalt, nasjonalt og globalt. Barnehagen skal gi barna ferdigheter i viktige prinsipper som å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet og omsorg.

Barna skal få naturopplevelser og få oppleve tilhørighet til naturen. Barnehagene har stort fokus på miljø der søppelsortering, klima og energibruk er aktuelle tema.

Gjennom dette arbeidet gir barnehagene barna en gryende forståelse for en bærekraftig utvikling og miljøbevissthet.

Barnehagene jobber også med FN's 17 bærekraftsmål – Alle kan vi bidra med litt. Dette vises blant annet i disse aktivitetene. Se vedlegg 4: «FN's 17 bærekraftsmål – barnehagenes muligheter – Hva kan vi bidra med?»

Bærebjelkene i norsk barnehage

Leken

Leken skal ha en framtrødende plass i barns liv i barnehagen. Leken er barnas egen, naturlige væremåte og en iboende kraft hos barnet. Det er umulig for barn å la være å leke. Leken er spontan, frivillig, lystbetont og styrt av barns indre forestillinger, erfaringer og fantasier. Barna får en følelse av frihet, der de ikke er underlagt de voksnes kontroll og begrensninger.

Leken har egenverdi og er en viktig side ved barnekulturen. Leken er et allment menneskelig fenomen der barn har høy kompetanse og engasjement. Den gir uante muligheter for læring og utvikling og er barns viktigste læringsarena.

Å få delta i lek og være en del av fellesskapet er grunnlaget for barns trivsel og meningsskaping.

Leken er en viktig arena for barna å utvikle sin sosiale kompetanse. De ansatte skal ta leken på alvor og skal ha blikk for hva barna er opptatt av. De voksne tilrettelegger for god lek, ordner med tilstrekkelig utstyr som inspirerer og tenker dramaturgi. Vi har fokus på å ha få avbrudd og vi ser etter barnas intensjoner og tar barnas ønsker i lek på alvor. Vi sørger for at barn får felles opplevelser som utgangspunkt for felles lek. De voksne skal skape inkluderende miljøer og bidra til at alle kan delta i lek. Leken er i alle sammenhenger den viktigste arbeidsmåten i barnehagen for utvikling, læring og dannelse.

Leken er viktig fordi:

Omsorg

Alle barn skal bli sett, forstått og respektert. Alle skal få den hjelp og støtte som de har behov for og vi ønsker at alle skal oppleve trivsel og trygghet.

Vi vil derfor ha fokus på anerkjennelse og gode, omsorgsfulle relasjoner mellom barn og voksne og mellom barna. Barnas evne til å vise omsorg skal verdsettes. De ansatte skal vise interesse for hvert enkelt barn og legge til rette for trivsel, trygghet og mestring i hverdagen.

Danning

Barnehagen skal bidra til at barn skal bli selvstendige og ansvarlige mennesker i et fellesskap og tilegne seg kompetanse til å leve i det samfunnet, den natur og kultur de er født inn i.

Vi vil derfor støtte opp om barns nysgjerrighet, undring og filosofering i hverdagen og gi de mulighet til å bli den beste utgaven av seg selv. Vi skal være åpne for barns intensjoner og uttrykk og oppmuntre til refleksjon og kritisk tenkning.

Vi skal være barnas «Dovre» - dvs vi skal være barnas trygge klippe, som er der uansett hva det måtte være. Trygge, rause og rolige voksne. Vi skal hver dag fortelle barna hvor bra de er kun i egenskap av å være seg selv. («Livsmestring i barnehagen. Å bære sin egen bagasje», L. Melvold, 2018)

Barnehagen skal ha et psykisk helsefremmende miljø for barn og det inneholder følgende kjerneelementer (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017)

- Alle bør ha tilgang til miljøer med vennskap og sosial støtte, og oppleve positive relasjoner til voksne, jevnaldrende og yngre. Det betyr blant annet at ingen bør utsette for diskriminering, mobbing eller å bli holdt utenfor fellesskapet.
- Alle bør oppleve mestring. Ingen bør oppleve å tape på alle arenaer og områder i livet. Kravene en utsettes for, bør være rimelige ut fra den enkeltes forutsetninger og muligheter. Å lykkes med noe bidrar til et positivt selvilde og en positiv identitet.
- Alle bør få muligheter til engasjement og være med på å påvirke sin egen hverdag og sine omgivelser. Dette bidrar til å skape positive holdninger og motvirke passivitet og likegyldighet.

Læring

Barna skal tilegne seg kunnskaper, ferdigheter, holdninger og erfaringer som er viktig for å kunne være en del av samfunnets fellesskap. Vi skal støtte barns lyst til å utforske, lære og å mestre.

Vi må derfor være lydhøre for barnas interesser og gi barna meningsfylte samhandlinger der vi presenterer nye situasjoner, materialer og temaer samt gi god repetisjon. Barnas nysgjerrighet og vitebegjær tar vi på alvor og bygger læring på dette. Barn lærer gjennom aktiv bruk av kroppen og vi legger vekt på aktiviteter som underbygger bruk av hele kroppen og alle sanser.

.....og husk ; lek gir læring og leken er barnas viktigste læringsarena.

De ansatte må være bevisste på at alt de gjør gjennom dagen = læring

Medvirkning

- Anerkjennende kommunikasjon og væremåte
- Aktiv deltagelse
- Valgmuligheter
- Lytte
- Tid
- Aldersadekvat tilpasning
- Spontanitet

Samarbeid mellom hjem og barnehage

- Medvirkning og deltagelse
- Åpenhet
- Rettferdig forskjellsbehandling
- Alltid se barnets beste
- Kommunikasjon
- Inkludere
- Lytte og anerkjenne – det er foreldrene som kjenner barna best
- Tillit

Overganger

- Trygghet
- Trivsel
- Velkommen
- Tid
- Enkeltbarnet
- Sammenheng
- Åpenhet
- Erfaringsutveksling
- Anerkjennelse
- Tilhørighet
- Samarbeid

Progresjon

- Noe å strekke seg etter, men oppleve mestring
- Individ- og gruppebasert progresjon
- Erfaringer
- Fremgang
- Læring
- Utvikling
- Oppdage, følge opp og utvide
- Variasjon

Planlegging:

- Forenkler hverdagen
- Gir oversiktlig og sier noe om hva som skal skje
- Grunnlag for å tenke og handle langsiktig og systematisk i det pedagogiske arbeidet.
- Hjelp for å vite hvilke mål vi arbeider mot til enhver tid.

Vurdering:

- Beskrive, reflektere og fortolke det pedagogiske arbeidet ut fra barnehagens planer, Bhg-loven og Rammeplanen

Dokumentasjon

- Ha både pedagogisk og informativ dokumentasjon
- Synliggjøre det arbeidet vi gjør for å oppfylle kravene i Barnehageloven og Rammeplanen – dokumentere personalets arbeid
- **Medvirkning barn/foreldre/ansatte på alle områdene.**

Digital praksis

- Voksne som er til stede og som bidrar til lek, kreativitet og læring.
- Bruke IKT som verktøy/arbeidsmåte i temaarbeid
- Nettvett
- Barna må få bli kjent med ulike digitale verktøy
- Digitale verktøy må bli naturlige verktøy i hverdagen.
- IKT er en stor del av framtida vår.

Medvirkning

I følge §3 i Lov om barnehager har barn rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Det handler om å gi barn et rom – både i fysisk og psykisk forstand – for å uttrykke seg og virke/handle sammen med andre. En måte å oppfatte barns rett til medvirkning er å si at hvert barn har rett til å erfare at deres stemme blir tatt på alvor og har virkning i fellesskapet. Barnet skal få bidra, delta, ha en finger med og spille en rolle, uten at det har det fulle ansvaret alene.

- Vi skal oppmuntre til at barna får gitt uttrykk for sine ønsker og tanker i hverdagen.
- Vi skal lytte til og samtale med barna som likeverdige samtalepartnere og vise respekt for deres uttrykk og intensjoner.
- Vi vil møte barnas initiativ og interesser og bygge videre på det i hverdagen og i aktivitetene våre.
- De eldste barna vil delta på barnemøter med planlegging og evaluering.
- Barna får være med og bestemme mat, bøker, sanger, hvem de vil leke med og hva de vil leke.

Samarbeid mellom hjem og barnehage

Vi skal ha et godt samarbeid med aktive og deltagende foreldre/foresatte. Det er de som kjenner barna best og er deres viktigste omsorgspersoner. Det foreldrene gjør sammen med barna har større kraft enn det barnehagen kan gi. Eks. at dere leser ei bok for barnet hjemme, gir bedre effekt enn ei bok i barnehagen. Barnehagen skal være et supplement til foreldre/foresatte. Det er derfor viktig at det daglige samarbeidet bygger på gjensidig åpenhet, tillit, anerkjennelse og respekt. I fellesskap skal vi ta ansvar for barnas trivsel og utvikling.

Den daglige kontakten er en viktig del av foreldresamarbeidet.

For å få til dette må ansatte og foreldre:

- Foreldre/foresatte leser og følger opp dokumenter som bl.a. årsplan og helsefolder samt informasjon på Mykid med periodeplaner, dagsplaner og nyhetsbrev, oppslag mm.
- Foreldre/foresatte snakker med barna om det som skjer i barnehagen
- Foreldre/foresatte tar kontakt og gir tilbakemeldinger til barnehagen – ris og ros
- Foreldre/foresatte sørger for at barna har det de trenger av klær og utstyr til enhver tid.
- Ansatte tar kontakt og gir nødvendig tilbakemeldinger

- Ansatte legger ut all nødvendig informasjon på Mykid
- Ansatte gir nødvendig informasjon til den enkelte via sms/telefon eller eventuelt muntlig ved henting
- Barnehagen avholder to foreldremøter hvert år
- Barnehagen tilbyr to foreldresamtaler pr. år. En samtale, hvor vi snakker om deres barn og hvordan det går i barnehagen, utvikling m.m.
- **Viktig:** Skal barnet hentes av andre enn foresatte, skal barnehagen ha beskjed.
- **Viktig:** Foreldrene overtar ansvaret for sine barn når dem kommer og henter. Pass ekstra nøye på trafikken på veien og parkeringen.
- **Viktig:** Gi beskjed ved fravær. Er det pga sykdom, vil vi vite hvilken sykdom barnet har. Det kan oppstå flere tilfeller av samme sykdom hvis først et barn er sykt, og da er det greit for personalet å vite hva det kan være hvis andre barn blir syke - eks. brennkopper, diare, øyekatarr, oppkast mm.
- **Viktig:** Gi beskjed hvis barnet har hatt ei "uroelig" natt/sovet unormalt dårlig - slik at barnehagen kan ta hensyn til det og møte barnet på best mulig måte.. Dette kan virke inn på dagsformen og kanskje "brygger" barnet på noe.

Hver barnehage skal ha et **foreldreråd** og et **samarbeidsutvalg (SU)**.

Foreldrerådet er alle foreldrene i barnehagen og disse velger representanter til foreldrenes arbeidsutvalg (**FAU**) og skal sikre foreldrene innflytelse og medvirkning på barnehagetilbudet.

Valgene skjer på vårens foreldremøte.

SU (samarbeidsutvalget for barnehagen) skal ha en rådgivende, kontaktskapende og samordnende oppgave og rolle for partene. De har et felles ansvar for drift, innhold og kvalitet. Utvalget skal godkjenne årsplan og være kjent med barnehagens drift og økonomi. Utvalget består av representanter fra eier, foreldre og ansatte. Styrer er sekretær for SU.

Overganger

Tilvenning

Barna skal få en trygg og god start i barnehagen. De skal etter hvert føle at de hører til og er verdifulle for fellesskapet. Det er derfor viktig at vi tar oss god tid til å bli kjent med hverandre. Foreldrene deltar i barnehagen de første dagene slik at barnet har en trygg person å forholde seg til. Atskillelsen tar vi gradvis ettersom barnet er klar for det og etter avtale med foreldre. Samtaler med foreldrene for å bli bedre kjent med barnet, gjennomføres en av de første dagene i barnehagen. Vi tilbyr også et lite besøk i forkant av oppstart da det er mulig.

Overganger innad i barnehagen

I prinsipp vil barn flytte fra småbarnsavdeling til stor avdeling det kalenderåret barnet fyller 3 år. Dette skjer som regel ved oppstart av nytt barnehageår (1.august). I forkant av slik flytting vil barna ha besøksdager med tilvenning på den nye avdelingen. Utover disse besøksdagene er det et samarbeid mellom avdelingene der barn får mulighet til å bli litt kjent og leke på den andre avdelingen. Foreldre/foresatte vil få informasjon i god tid før flytting.

Slik flytting kan også skje andre tider av året hvis det blir et behov med tanke på å gi yngre barn plass i barnehage.

Førskoleklubb og overgang skole

Førskoleklubben består av de barna som er skolestartere kommende skoleår og de har en egen plan for skoleforberedende opplegg. Det viktigste er samhold og fellesskap og det å ta vare på hverandre, men det planlegges også med tanke på forberedende lese- og skriveaktivitet og antall, rom og form. De vil få utfordringer tilpasset modning og alder med tanke på praktiske aktiviteter, oppgaver og turer.

På våren har barnehagene i Engerdal kommune 3 felles treff for å bli kjent med alle barna som skal gå sammen i 1.klasse og 5 førskoledager sammen med kontaktlærer på EBUS. Ansvarlig for klubben i barnehagen deltar på disse skoledagene slik at barna har trygge voksenpersoner med seg.

Vedlegg 3: «Retningslinjer for overgang barnehage - skole»

Ved overgang mellom barnehager innad i kommunen vil rutiner for tilvenning bli fulgt samt at samtykkeskjema for utveksling av informasjon vil bli utfylt i den barnehagen barnet flytter fra.

Barnehagen som pedagogisk virksomhet

J.fr Rammeplan for barnehager s.37 skal barnehagen være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes. Barn og foreldre har rett til medvirkning i disse prosessene. Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet, er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven, rammeplan og FN`s barnekonvensjon. Det pedagogiske arbeidet skal være begrunnet i dette og barnehagen må være en lærende organisasjon for å oppnå dette.

Planlegging

Målet for planleggingen er at barna skal få et tilbud i tråd med rammeplanen og gi kontinuitet og progresjon for enkeltbarn og for barnegruppa.

Planleggingen skal gi personalet grunnlag for å tenke og handle langsiktig og systematisk i det pedagogiske arbeidet og den skal synliggjøre hvordan barnehagen fortolker og realiserer rammeplanen.

Planleggingen må baseres på kunnskap om barns trivsel og utvikling, individuelt og i gruppe. Den skal også være basert på observasjon, dokumentasjon, refleksjon, systematisk vurdering og samtaler med barn og foreldre.

Planlegging vil skje kontinuerlig i form av periodeplaner og mer detaljerte dagsplaner.

Disse planene med mål, aktiviteter og informasjon for perioden legges ut på MyKid som nyhetsbrev og under månedsplaner.

Vurdering

Det pedagogiske arbeidet blir jevnlig evaluert. Det skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen. Barnehagen har ansvar for å sikre at alle barn får et tilbud i tråd med planer og lovverk.

De ansatte skal ha kunnskap om barnegruppas og enkeltbarns trivsel og utvikling slik at det kan gis tilrettelagte tilbud.

Etter endt periodeplan evaluerer de ansatte hvorvidt mål er oppnådd og hvordan aktivitetene fungerte opp mot mål og i forhold til barn og barnegruppe. Dette er utgangspunkt for videre arbeid.

Arbeidet evalueres opp mot de mål og forventninger som er satt i årsplanen og hva rammeplanen gir oss av retningslinjer og krav for arbeidet. Dette skjer to ganger pr.år: $\frac{1}{2}$ års - og års-evaluering.

I tillegg skjer det et utall av vurderinger i hverdagen for å velge «riktig» strategi videre i arbeidet. Dette er de små og store vurderingene som ikke nødvendigvis er planlagt, men som de ansatte tar for å skape en best mulig hverdag for de som oppholder seg der.

Dokumentasjon

Dokumentasjon skal synliggjøre hvordan personalet arbeider for å oppfylle kravene i barnehageloven, rammeplanen og lokale planer.

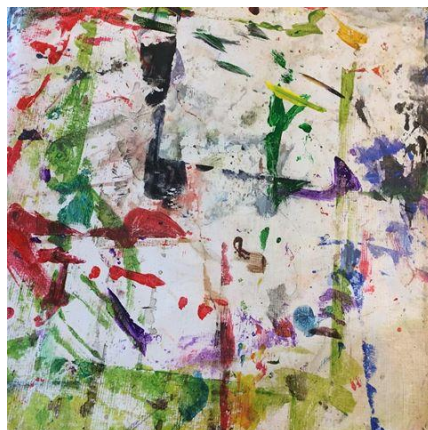
Barnehagene har en informativ dokumentasjon som sier noe om hva barn opplever, lærer og gjør i barnehagen. Dette gjøres bl.a. ved «Dagen i dag» på MyKid, bilder, utstillinger mm.

I tillegg kommer pedagogisk dokumentasjon der de ansatte reflekterer over egen praksis.

Personlig integritet og vern om dette skal tas hensyn til ved all dokumentasjon.

Verktøy som kan brukes i dette arbeidet:

- Alle med (et allsidig og generelt observasjonsskjema som brukes to ganger pr. år i forkant av foreldresamtaler)
- Ulike observasjonsmetoder (løpende protokoll, sosiogram, Tras etc. etter behov)
- Mitt profesjonelle jeg (skjema for refleksjon over egen praksis som ansatt)
- Pedagogisk analyse (refleksjon over opprettholdende faktorer og tiltak)
- Praksisfortellinger med etterarbeid
- Refleksjon rundt arbeidsmåte (skjema for analyse av arbeidsmåte)
- Kartlegging av voksnes holdninger til enkeltbarn /fargelegging (Kari Papè)

Progresjon:

Antall år i barnehage før skolestart kan variere fra barn til barn. Likevel skal aktiviteter tilpasses og forbeholdes den enkelte sin modning, utvikling og alder. Barnehagen skal bidra til utfordringer, mestring og fremgang for alle barnehagebarn og legge til rette for variasjon i lek og aktiviteter. Opplevelser, aktiviteter og utfordringer skal øke i takt med modning og alder og hvert enkelt barn og barnegruppa skal få en jevn utvikling. De ansatte i barnehagen skal utvide og bygge videre på barnas interesser og har ansvar for å finne en god progresjon til hver enkelt og for barnegruppa. Det skal tilrettelegges for nye opplevelser og erfaringer samt legge til rette for fordypning, gjenkjennelse og gjentakelse. Progresjon i barnehagens arbeid skal synliggjøres gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, bøker, utstyr, materiell og utforming av fysisk miljø.

Barnehagens digitale praksis:

Teknologi påvirker miljø og mennesker, og er en del av livet vårt. Teknologi påvirker hvordan barn lever, leker og lærer. Barn i barnehagen skal få oppleve at digitale verktøy kan være en kilde til lek, kommunikasjon og innhenting av kunnskap. IKT kan supplere barnehagens arbeidsmåter, støtte barnas utvikling og læring, og tilby nye uttrykksformer. De trenger veiledning, oppgaver og utfordringer for å kunne bli trygge og aktive brukere. Vi ønsker å bidra til en gryende digital dømmekraft knyttet til digitale medier - nettvett.

Digitale verktøy som fotoapparat, skriver, scanner, Ipad, PC, smartboard, digitalt forstørrelsesglass, dokumentkamera, taleklemme og Bee-boot og Blue-boot til programmering/koding ønsker vi skal bli en del av barnas lek, kreativitet og læring. Disse verktøyene skal etter hvert inngå som en naturlig del av leke- og læringsmiljøet i barnehagen. De ansatte i barnehagen må være aktive sammen med barna i dette arbeidet og velge aktiviteter av god kvalitet.

Barnehagens fagområder og progresjon:

Det er viktig at ansatte er bevisst jobben med fagområdene. De går ofte inn i hverandre og vi jobber med flere av dem samtidig i både planlagte aktiviteter og i hverdagsaktiviteter.

Kommunikasjon, språk og tekst

- Gjennom arbeidet med fagområdet skal bhg bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer.
- Bhg skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst.
- Bhg skal stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.
- Presentere flere av språkene i bhg – gjøre det mer synlig
- Gi tid til undring og reflektere sammen med barna – samtaler.
- NB! Lekens viktighet for språkutvikling

Kropp, bevegelse, mat og helse

- Barnehagen skal legge til rette for at alle barn kan oppleve bevegelsesglede, matglede og matkultur og ivareta fysisk og psykisk helse.
- Barna skal inkluderes i aktiviteter der de kan få være i bevegelse, lek og sosial samhandling og oppleve mestring ut fra egne forutsetninger.
- Bhg skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser.
- Ha fokus på hvor maten kommer fra.

Natur, miljø og teknologi

- Bhg skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider.
- Gi barna forståelse for å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling.

Kunst, kultur og kreativitet

- I bhg skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og fra ulike tidsepoker.
- Støtte barna i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk og legge til rette for og videreutvikle barnas kreative prosesser og uttrykk.
- Omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design.
- Ta utgangspunkt i barns interesse og mestring
- Deltagelse på det som skjer i nærmiljøet

Antall, rom og form

- Handler om å oppdage, utforske og skape strukturer og hjelpe barna til å forstå sammenhenger.
- Bhg skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende.
- Omfatter lekende og undersøkende arbeid med sammenligning, sortering, plassering, orientering, visualisering, former, mønster, tall, telling og måling.
- Stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsning.

Etikk, religion og filosofi

- Fagområdet retter særlig oppmerksomhet mot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag.
- Bhg skal skape interesse for samfunnets mangfold og forståelse for andre menneskers livsverden og levesett.
- Barnehagen skal bidra til å legge grunnlag for kritisk tenkning og dømmekraft (verdier, normer og holdninger)
- Ta seg tid til å filosofere mer, undres og stoppe opp for da blir vi nære ungene; her og nå

Nærmiljø og samfunn

Bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden.
Gjennom lek og varierte aktiviteter skal barna få erfaring med å lytte, forhandle og diskutere og få begynnende kjennskap til menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen.
Få kjennskap til samisk språk, kultur og tradisjon.

Kommunikasjon, språk og tekst:

Mål:

- Barnehagen skal bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse og sin språkkompetanse.
- Barna skal få møte og øve på et mangfold av kommunikasjonsformer
- Barna skal få mulighet til å leke med språk, symboler og tekst.
- Barnehagen skal stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.

Nivå 1:

Personalet skal:

- Lytte til og samtale aktivt med barna gjennom hele dagen. Vi benevner det barnet ser på, peker på og er opptatt av. Vi setter ord på begreper, på det som skjer rundt oss, samt felles opplevelser fra barnehagehverdagen med glede og mestring i fokus.
- Ha høytlesning av peke- og enkle bildebøker for og sammen med barna, enkeltvis og i små grupper. Bøker står lett tilgjengelig for å oppmuntre til egenlesning
- Huske at alle rutinesituasjoner er en unik mulighet til språkstimulering
- Synge enkle sanger sammen med barna. Bruke mye bevegelse og konkrete til.
- Lese dikt, rim, regler og leke/tøyse med ord og lyder sammen med barna
- Benytte seg av bilder, foto og konkretiseringsmateriell i samtaler med barna.
- Lære barna noen preposisjoner i lek og hverdagsliv, som f. eks under/over, bak/foran
- Invitere barna til samtaler der de får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål.
- Oppmuntre barna til å leke med språk, lyd og rytme.
- Være lydhør for barnas nonverbale språk; kroppsspråk, mimikk og tegn.
- Sette ord på og støtte barna i å uttrykke sine følelser og behov på ulike måter.

- Bruke språket aktivt sammen med barna for å bygge relasjoner, løse konflikter og skape fellesskap og begynnende samlek.
- Presentere enkle eventyr eller historier som blir visualisert med konkrete.
- Ha barnets navn på plassen i garderoben i store bokstaver.
-

Nivå 2

Personalet skal :

- Støtte barna i å uttrykke og sette ord på sine følelser, tanker, meninger og erfaringer.
- Ha høytlesning av bilde- og faktabøker for og sammen med barna, enkeltvis og i grupper
- Tilby et mangfold av bøker. Bøker skal stå lett tilgjengelig for å oppmuntre til egenlesning.
- Bruke metoder som bildelesing, dialogisk lesing og lesestopp.
- Presentere noe lengre eventyr og historier visualisert med konkrete og bilder til.
- Oppmuntre til medlesning (lese tekster med gjentakende mønster) og gjenfortelling.
- Lære barna sanger med bevegelser og med flere vers. Oppmuntre barna til å synge alene og i gruppe.
- Undre, reflektere og stille åpne spørsmål til og sammen med barna.
- Lære barna preposisjoner som mellom, ved siden av, og tidsbegreper som i morgen, i dag, samt motsetninger som høy/lav, tykk/tynn.
- Støtte barnas lek med og utforskning av skriftspråket, f. eks «lekeskrive», skrive tekst til tegninger, gjenkjenne bokstaver i navn og ord.
- Ha store bokstaver lett synlig på avdelingen.
- Fremme mangfold i kommunikasjon og språk gjennom bla å framheve at det er positivt med flere språk blant barna. Lære barna noen enkle ord på språk som er representert på avdelingen.
- Ha språkgrupper for barn som har utfordringer innen språk. Innholdet kan være arbeid med konkrete, historier, spill, bøker. Gjennomføres i liten gruppe på 2-4 barn.
- Bruke språket aktivt med barna til å skape relasjoner, være deltager i lek og som redskap til å løse konflikter
- La barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid.
- Bruke leker og spill med språkstimulerende innhold

Nivå 3:

Personalet skal :

- Oppmuntre og støtte barna til å øve seg på å ta ordet i gruppe.
- Oppmuntre og støtte barna til å fortelle og gjenfortelle historier i en gruppe.
- Lese dikt, rim og regler med flere vers sammen med barna

- Ha høytlesning av bøker med mer tekst og lengre handling, samt fortsettelsesbøker.
- Lære barna sanger med flere vers og et rikere ordforråd.
- Oppmuntre og støtte barna i å fabulere og å lage egne tekster og historier.
- Styrke barnets språklige bevissthet, f. eks å rime, lytte ut første lyd i ord etc.
- Støtte barnet i å bruke det verbale språket som redskap til å delta i lek, løse konflikter og skape relasjoner.
- Støtte barnet i utforskning av skriftspråket f. eks å gjenkjenne noen bokstaver /lyder, logoer, samt å kjenne igjen og skrive navnet sitt,
- Støtte barnet i og utforske skriftspråkuttrykk som lekeskrift, tegning og bokstaver - gjennom tilpassede lese- og skriveaktiviteter.
- Følge plan for førskoleklubb med gruppen skolestartere . Fokus på skoleforberedende aktiviteter.

Snakkepakka, Språklek, Språkløyper og Språkkista er viktige verktøy i arbeidet.

Kropp, bevegelse, mat og helse

Mål:

- Gi barna gode vaner som følger livsløpet.
- Barna skal få oppleve bevegelsesglede, matglede, matkultur, mental og sosialt velvære og fysisk og psykisk helse.
- Personalet skal tilrettelegge for at barna får være i bevegelse, lek og sosial samhandling.
- Barna skal få bli kjent med egen kropp og utvikler bevissthet om egne og andres grenser.
- Barna skal oppmuntres til å spise sunn mat og få grunnleggende forståelse av hvordan sunn mat bidrar til god helse.

Utdrag fra Rammeplanen. KD. 2017, s. 31.

Nivå 1:

Personalet skal:

- Hjelpe barna å bli trygg på egen kropp, å bli kjent med ulike følelser.
- Oppmuntre barna til å hjelpe ved påkledning

- Aktiviteter som videreutvikler fin- og grovmotorikk. Eks: tegne, male, pusle, perle, løpe, klatre, hoppe, danse og krabbe.
- Introdusere barna for kroppens sanser
- Synge sanger som benevner kroppsdelene.
- Legge til rette for begynnende øving av pinsettgrep.
- Lære bort gode hygienerutiner, eks: håndvask.
- Tilrettelegge måltider og matlaging slik at det bidrar til måltidsglede, deltagelse, sansebruk, samtaler og fellesskapsfølelse.
- Gi barna et variert og sunt kosthold samt gode matvaner. Eks: spise og drikke mest mulig selv, sitte på plassen sin.
- Legge til rette for turer i nærområdet, hvor barna får grovmotoriske utfordringer med erfaringer i ulendt terreng og underlag.
- Utfordre barna når det kommer til bevegelseserfaringer og sanseopplevelser - inne og ute gjennom hele barnehageåret.
- Støtte barnas følelser, og oppmuntre til å vise følelser. Barna skal få utvikle et bevisst forhold til sin rett, å bestemme over egen kropp og respekteres andres grenser. Bygges videre på i senere trinn.

Nivå 2:

Personalet skal:

- Øve blyantgrep og saksklipping.
- Snakke med barna om ulike følelser og sette ord på det.
- Snakke med barna om kroppen og dens funksjoner.
- Legge til rette for videreutvikling av motoriske ferdigheter og balanse.
- Utfordre barna til å stole på egen kroppsbeherskelse.
- Øve på å smøre egen mat
- Bidra til utvikling av barnas kroppsbevissthet.
- La barna ta del i forberedelsene til måltidet. Eks. dekke bordet, hvor man kan ha ukas hjelper.
- Legge grunnlaget for kunnskaper om sammenhengen mellom dyr, planer og matproduksjon - med videre utvikling i senere trinn.
- Stort fokus på tradisjonelle vinteraktiviteter.
- Gi barna gode hygienerutiner.
- Tilby et variert kosthold, hvor barna forsyner seg selv, heller i melk, bruker kniv og gaffel. Sammenheng mellom et sunt og variert kosthold skal også introduseres for barna. Salt/sukker, grovt/fint etc.
- Oppmuntre barna til gode matvaner, f.eks. forsyne seg med rimelig mengde mat, rydde etter seg og takke for maten.
- Støtte og oppmuntre barna i prosessen fra bleie til toalett.

Nivå 3:

Personalet skal:

- Gi barna økt kunnskap om egen kropp og hvordan kroppen fungerer.
- Tilrettelegge for at barna er aktive i av og påkledning, samt utfordre barna til å være aktive i klesvalget etter vær og årstid.

- Oppmuntre barna til å bli selvstendige ved toalettbesøk
- Legge til rette for videreføring av motoriske aktiviteter, slik at ferdigheter og utholdenhet utvikles.
- Gå lengre ture og varierte turer, terreng etc. med barna.
- Oppmuntre til å være omsorgsfulle ovenfor dem som er yngre, f.eks. ved påkledning, måltid og sette seg inn i andres følelser og handle der etter.

Kunst, kultur og kreativitet

Mål:

- Barnehagen skal innredes og utstyres slik at det gir mulighet for kreativ lek og aktiviteter.
- Barna skal introduseres for et variert utvalg av formingsmaterialer, og få erfaring med ulike teknikker og uttrykk innenfor faget.
- Barna skal få erfaring og opplevelse med musikk, dans, drama og teater, litteratur, film og billedkunst.
- Barna skal bli kjent med lokale tradisjoner innenfor kunst og kultur.

Nivå 1

Personalet skal:

- Sammen med barna synge og spille med rytmeinstrumenter. Lytte og danse til musikk. Bruke mye bevegelse og konkrete til.
- La barna bli kjent med tradisjonelle barnesanger.
- Lage enkel estetisk uttrykk.
- Gi barna anledning til å uttrykke sine estetiske uttrykk med hele kroppen.
- Oppmuntre barna til å teste stemmebruk, lyder og rytme. «Leke/tøyse» med lyder og ord.
- Sammen med barna dramatisere enkle sanger, eventyr og fortellinger med konkrete.
- Sammen med barna ha fokus på prosessen.
- Sammen med barna tegne, male, bruke plastelina, papir, stoff og andre formingsaktiviteter.
- Sammen med barna lage utstillinger av barnas arbeider/ ferdige produkter.
- Tilby ulike materiell hvor barna får tatt alle sanser i bruk, f. eks lage sansebokser.
- Bruke kroppen/sanse for å bli kjent med materialer (smake, lukte, røre, høre).

Nivå 2

Personalet skal:

- Støtte barna i å oppleve glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet.
- Lære barna enkle sangleker.
- Sammen med barna kunne bruke ting i naturen og uttrykke seg estetisk med. F. eks: landart.
- Legge til rette for å videreutvikle barnas kreative prosesser og uttrykk. F. eks perle med ulik størrelse på perlene eller perle etter et mønster.
- Tilrettelegge for rollelek og symbollek i den daglige barnehagehverdagen og støtte. lekerutinens videreutvikling ved å tilføye dramaturgi utstyr og andre ideer.
- Bruke ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk.

Nivå 3

Personalet skal:

- Lære barna rim, regler og sanger.
- La barna få klippe og lime, enten fritt eller etter mønster.
- Sammen med barna eksperimentere, f. eks blande farger.
- Sammen med barna dramatisere sanger og eventyr, gjerne med ulike teknikker.
- Sammen med barna ta i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede.
- Samtale med barna om deres og andres kunstneriske og kulturelle uttrykk.
- Sammen med barna bli kjent med kulturskatter før og nå.
- Utvikle barnas selvfølelse og initiativ - la barna få prøve seg og oppleve mestring.
- Oppmuntre barna til å være synlig i gruppa.

“ I Kreative barnehager møtes
undring og nysgjerrighet
med glede, tid og åpenhet.
Vi lytter, leker og skaper.
Hver dag. ”

Natur, miljø og teknologi

Mål:

- Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer som fremmer evnen til å oppholde seg i naturen til ulike årstider.
- Barna skal få et mangfold av naturopplevelser og få oppleve naturen som en arena for lek, undring, utforskning og læring.
- Barnehagen skal legge til rette for at barna kan forbli nysgjerrige på naturfenomener og oppleve tilhørighet til naturen.
- Barna skal gjøre erfaringer med bruk av teknologi og redskaper.

Nivå 1

Personalet skal

- Bidra til at barna blir glade i naturen gjennom erfaringer i naturen til ulike årstider, f. eks i nærmiljøet.
- La barna bruke naturen som arena for lek, undring, utforskning og læring.
- Samtale og undre seg sammen med barna om de ulike årstidene og sammenhenger i naturen.
- Oppmuntre barna til å bruke alle sansene i naturen, f. eks lukte på blomst, kjenne på snøen og sølevann.
- Gjøre barna kjent med noen norske dyr, fugler og insekter som de ser rundt seg.
- Introdusere barna for kildesortering
- Sammen med barna se etter tegn og spor i naturen.
- La barna oppleve hverdagsteknikk som f. eks vaskemaskin, foto og pc.
- Legge til rette for at barna kan bruke verktøy som kamera, beebot, taleklemmer, pc, Ipad.

Nivå 2

Personalet skal

- Utforske og eksperimentere med naturfenomener og fysiske lover, f.eks vann til is, flyte/synke.
- Gi barna kunnskaper om bærekraftig utvikling gjennom samtaler og praktisering av hvordan vi kan ta vare på naturen vår.
- Praktisere miljøvern ute og på turer ved å f. eks å ikke kaste søppel eller oppfordre barna til å plukke søppel.
- Kildesortere søppel og samtale om prosessen og viktigheten av kildesortering sammen med barna.
- La barna søke informasjon om natur og miljø i bøker og på internett.
- La barna få oppleve hverdagsteknologi som film, Ipad, digital fortelling på pc.
- Bidra til at barna blir glad i friluftsliv.

Nivå 3

Personalet skal

- Bidra til at barna blir glade i naturen gjennom jevnlige turer i skogen og nærmiljø.

- Gi barna kunnskaper om samspill mellom naturen og mennesker, f. eks trærne lager oksygen som vi trenger for å puste
- Lære barna navn på noen blomster og småkryp.
- Studere småkryp i forstørrelsesglass, undre oss sammen.
- Gi barna kjennskap til menneskets livssyklus, (fødsel, vekst, aldring og død)
- Vise enkle eksperimenter for barna.
- La barna øve på enkel programmering. (beebot, Ipad)

Antall, rom og form

Mål:

- Barnehagen skal hjelpe barna til å forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet.
- Arbeidet med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon til å løse utfordringer og problemer.
- Barnehagen skal legge til rette for at barna skal få oppdage, utforske og skape strukturer.
- Sammenligning, sortering, plassering, orientering, visualisering, former, mønster, tall, telling og måling er ting barna skal møte i arbeid med dette fagområdet

Nivå 1:

Personalet skal:

- Bevisstgjøre matematikken i hverdagen ved å bruke naturlige situasjoner aktivt.
- Tilby variert lekemateriell med ulike former, farger, mønster og størrelser, samt puslespill og klosser til å sortere, sammenligne, ta inn og ut, bygge, konstruere og eksperimentere
- Skape rom for undring sammen med barna
- La barna rydde, sortere og legge på plass
- La barna bruke kroppen og sansene til å utvikle rytme og romforståelse, f. eks. «er det plass til meg inne i den hylla?»
- La barna øve på å finne plassen sin i garderoben
- Bruke Tittei-leker sammen med barna
- Leke med rytme og turtaking sammen med barna
- Lære barna sanger, rim og regler - gjerne med matematisk innhold

- Lese eventyr og historier som inneholder telling og matematiske begreper, f. eks Bukkene Bruse sammen med barna
- Telle sammen med barna og støtte deres initiativ til telling. Telle hverandre, leker osv.
- Gi barna erfaringer men volum og tyngde gjennom lek i sandkassa og med vann.

Nivå 2

Personalet skal :

- Videreutvikle forståelsen for matematiske begreper som f.eks større/mindre samt plasseringsord som over/under, bak/foran, ved siden av, først, sist, midten etc.
- Leke og utforske med former, mønstre og måling sammen med barna
- La barna bli kjent med tallrekka og noen tallsymboler samt begynne å øve på peketelling
- Ha bilde med tallsymboler og tilhørende mengder lett synlig på avdelingen.
- Bruke hverdagssituasjoner til å flette inn matematiske begreper
- La barna leke med matematikk i dagliglivet, f. eks butikk, penger, billetter, veiing og måling, deling etc.
- La barna bruke enkle spill med terning hvor man gjenkjenner noen antall på terningen
- Bruke bøker, spill, musikk, digitale verktøy, naturmaterialer, leker, konstruksjonsmateriell og utstyr for å inspirere til matematisk tenkning sammen med barna.
- Bygge og eksperimentere med ulikt konstruksjonsmateriell sammen med barna
- Skape rom for undring og problemløsning sammen med barna
- Hjelp barna å øve på tidsbegreper; i dag, i morgen, etterpå etc.
- La barna øve på å orientere seg i rommet/barnehagen.

Nivå 3:

Personalet skal :

- Gi barna mulighet til å lære flere matematiske begreper som lik/ulik, flere/færre enn, kort/lang, tykk/tynn, lett/tung.
- Tilby materiell/utstyr slik at matematikken kan berike frileken.
- La barna øve på logisk tenkning
- La barna øve på å gjenkjenne de geometriske figurene som sirkel, kvadrat, rektangel og trekant.
- La barna øve på å kopiere og lage egne mønstre
- Øve på telling fra 1- 10, gjenkjenne tallsymbolene fra 0-9, og forstå mengder og enkle regnemåter.
- La barna øve på mengder fra 1-5 opp mot antall
- Sammen med barna øve på å løse enkle regnestykker, og å forstå tallsymboler. Dette gjøres på en lekpreget måte og gjennom spill.
- Bruke mattefortellinger sammen med barna
- Hjelp barna å øve på å forstå hvor i rekka barnet er, som først, i midten og sist.

- hjelpe barna å utvikle og få forståelse om tidsbegrep slik at det brukes riktig, samt øve på klokka.
- La barna leke ulike matematiske leker som f. eks å lete etter tall og geometriske former på turer, i samling og i andre naturlige situasjoner i hverdagen
- Gi rom for at barna får spille mer avanserte spill, lære å gjenkjenne antall på terningen, samt flytte brikker i samsvar med telling.
- La barna måle og veie når de bl.a. lager mat.
- La barna øve på orientere seg i nærmiljøet
- Skape rom for undring, refleksjon og problemløsning sammen med barna
- Jobbe med dette fagområdet i førskoleklubben.

Etikk, religion og filosofi

Mål:

- Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaringer med at kulturelle uttrykk har egenverdi.
- Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfold og forståelse for andre menneskers livsverden og levesett.
- Gjennom å samtale om og undre seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål skal barn få anledning til selv å formulere spørsmål, lytte til andre, reflektere og finne svar. Slik skal barnehagen bidra til å legge grunnlag for kritisk tenkning og dømmekraft. (Rammeplanen for barnehagen, 2017)

Nivå 1

Personalet skal:

- Ha felles grunnsyn. Alle barn har lik verdi, og er like betydningsfulle.
- Være gode rollemodeller og veilede i forhold til praktisering av grunnleggende normer og verdier som toleranse, omsorg, likeverd, nestekjærlighet, samt respekt for ulike religioner og livssyn.
- Oppmuntre barna til å si «hei» når de kommer, «hade» når de går og «takkt for maten» etter måltider.
- Oppmuntre barna til å dele leker med hverandre, gi og ta, inkludere andre i leken og vente på tur.
- Oppmuntre barna til å si «nei» eller «stopp» for å sette grenser for seg selv. Og at store og små viser respekt for det som blir formidlet.

- Markere tradisjoner som 17. mai, jul, påske og andre religioner som er representert i barnehagen.
- Bidra til å utvikle barnas toleranse, interesse og respekt for hverandre og for mennesker med ulik kulturell, religiøs eller livssynsmessig tilhørighet. I praksis betyr det å behandle alle like respektfullt, å se at det er greit å være ulike.
- Undre og filosofere med barna over små ting i hverdagen.
- Vise engasjement og være undrende i lek, samspill og utvikle gode samtaler med barna. Barnas tro, spørsmål og undring skal respekteres og tas på alvor.
- Møte hvert barn der de er i sin undring og sosiale/kulturelle utvikling og inspirere til videre utvikling. Økt forståelse og utvikling vil først og fremst skje gjennom alle hendelser og små samtaler vi har med barna i hverdagen.
- Være bevisst den betydningen vi har som rollemodeller også gjennom å vise respekt for kollegaer.

Nivå 2

Personalet skal:

- Markere nasjonaliteter som er representert i barnegruppa med f.eks språk, flagg, kart.
- Gi barna kjennskap til å markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven, samt andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen. Vi markerer bla jul, påske, 17. mai og samenes nasjonaldag.
- Undre og filosofere over hendelser, erfaringer og etiske dilemmaer sammen med barna, f.eks ved hjelp av bilder og bøker.
- Hjelp barna til å løse konflikter selv og finne gode løsninger der ingen er vinnere og ingen er tapere.

Nivå 3

Personalet skal:

- Formidle fortellinger og undre oss over etiske, religiøse, livssynsmessige og filosofiske spørsmål sammen med barna. F.eks hva er en Gud? Hva er rettferdighet?
- Gi barna kunnskaper om bakgrunn for feiring av ulike merkedager og høytider, som f.eks jul, påske, 17. mai. Og også merkedager fra andre kulturer/ nasjonaliteter som er representert i barnehagen.
- Hjelp barna til å forstå og sette ord på sine følelser og andres følelser.

Nærmiljø og samfunn:

Mål:

- Barnehagen skal bidra til at barna møter verden utenfor familien med tillit og nysgjerrighet.
- Barna skal bli kjent med samfunnet gjennom opplevelser og erfaringer i nærmiljøet og få innsyn i ulike tradisjoner og levesett.
- Barna skal få erfaringer med demokratiske avgjørelser, betydninger av likhet og rettferdighet og at gutter og jenter er likestilte.
- Barna skal bli kjent med den samiske kulturen.

Nivå 1

Personalet skal:

- Gi barna en opplevelse av fellesskapet i barnehagen, f. eks gjennom fellessamlinger og fellesarrangementer.
- Gi barna kjennskap til nærmiljøet gjennom opplevelser og erfaringer i nærmiljøet.
- Oppmuntre barna til å medvirke i egen hverdag, ved å være lydhøre både ovenfor kroppslige og verbale uttrykk.
- Være aktivt til stede der barna er i lek sammen med andre barn.
- Gi barna like muligheter, fremme likestilling og motvirke diskriminering og rasisme. Det innebærer bl.a at alle barn får lik oppmerksomhet, og tilbys samme aktiviteter.
- Sette ord på barnas positive handlinger ovenfor andre og oppmuntre til å hjelpe hverandre.
- Sammen med barna leke og snakke om det vi sanser rundt oss - eks. kjøretøy, dyr
- Sammen med barna gjennomføre brannvernuke en gang pr år.
- Markere samefolkets dag og 17.mai sammen med barna.

Nivå 2

Personalet skal:

- Bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden. Dette kan gjøres gjennom samtaler, utflukter til og bilder av steder i landet vi bor i.
- Introdusere barna for personer og steder i nærmiljøet for å skape tilhørighet, for eksempel ulike arbeidsplasser.
- Hjelpe barna å orientere seg og ferdes trygt i nærmiljøet, bl.a gjennom å lære de noen trafikkregler.
- La barna medvirke gjennom å få erfaring med å lytte, forhandle, diskutere og få uttrykke sin mening.
- Ha samtaler med barna om jule- og påsketradisjoner og skikker. Dåp, bryllup, begravelse, karneval m.fl kan også være aktuelle tema.
- Ha samtaler med barna om konsekvenser av handling og valg.

- Gi barna kjennskap til samisk kultur. Dette gjøres ved å markere samenes nasjonaldag ved bl.a. å lese bøker, se bilder og høre samisk sang.

Nivå 3:

Personalet skal:

- La barna bli kjent med noe lokalhistorie og lokale tradisjoner
- La barna oppleve at de kan være med å påvirke fellesskapet gjennom demokratiske avgjørelser og godta avgjørelser tatt av flertallet
- Gi barna innsikt i kulturelt mangfold, ulike levevis og ulike familieformer
- La barna få begynnende kjennskap til menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen.
- Vise at alle barna skal bli sett og hørt, men barna må også erfare at de ikke alltid kan få gjennomslag for det de vil og det de mener.

Vedlegg 1. Barnekonvensjonen - kort format

Barnekonvensjonen - forenklet utgave:

1. Alle under 18 år er barn hvis ikke en lavere alder er lovfestet av staten.
2. Rettighetene i Barnekonvensjonen gjelder alle barn, uten unntak. Staten skal sørge for at ingen blir diskriminert.
3. Alt myndigheter og organisasjoner gjør som angår barn, skal ta hensyn til barnas beste. Staten skal sørge for at tilbud for barn følger regler som er bestemt.
4. Staten har ansvaret for at barns rettigheter blir fulgt.
5. Staten skal respektere de rettigheter og plikter som de voksne med ansvar for barnet har, så de kan veilede og støtte barnet når det utøver sine rettigheter.
6. Staten skal så langt som mulig sørge for at barnet overlever og får utvikle seg.
7. Barnet skal ha et navn og en nasjonalitet helt fra det er født og så langt det er mulig kjenne sine foreldre og få omsorg av dem..
8. Staten skal respektere barnets rett til en nasjonalitet, navn og familieforhold. Dersom barnet blir fratatt dette, skal staten snarest mulig rette det opp.
9. Barnet skal ikke skilles fra foreldrene sine mot sin vilje, unntatt når det er til barnets beste.
10. Søknader om familiegjennforening over landegrenser skal behandles på en positiv, human og rask måte. Barnet har rett til jevnlig kontakt med begge foreldre.
11. Staten skal hindre at barn ulovlig blir tatt ut av et land eller hindret fra å komme tilbake. Staten skal gjøre avtaler med andre land for å få til dette.
12. Barnet har rett til å si sin mening i alt som angår det. Barnets meninger skal telle.
13. Barnet har rett til ytringsfrihet, til å få og gi informasjon og ideer av alle slag og på alle måter. Begrensninger kan bare gjøres av hensyn til andres rettigheter eller for å beskytte nasjonal sikkerhet og offentlig orden.
14. Barnet har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Staten skal respektere foreldrenes retter og plikter til å opplyse barnet om dets rettigheter i slike spørsmål.
15. Barnet har rett til å være med i organisasjoner og fredelige forsamlinger.
16. Barnet skal ikke utsettes for tilfeldig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv. Det skal beskyttes mot ulovlig angrep mot ære og omdømme.
17. Staten skal sikre barn mulighet til informasjon fra ulike nasjonale og internasjonale kilder. Staten skal oppmuntre massemedia og forleggere til å spre verdifull informasjon for barn. Staten skal beskytte barna mot skadelig informasjon.
18. Foreldrene har hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling. Staten skal sørge for institusjoner og ordninger innen barneomsorg som også tar hensyn til utearbeidende foreldre. Barnets beste skal ligge til grunn for oppdragelsen.
19. Staten skal beskytte barnet mot fysisk og psykisk mishandling, forsømmelse eller utnytting.
20. Barn som er uten familiemiljø, har særlig rett til beskyttelse og omsorg, for eksempel ved plassering i fosterhjem, eller om nødvendig ved en passende institusjon eller ved adopsjon.
21. Adopsjon skal bare finne sted i samsvar med loven og godkjennes av myndighetene. Hensynet til barnets beste er viktigst, og adopsjon utenlands skal ikke føre til urettmessig økonomisk fortjeneste.
22. Flyktningbarn og barn som søker flyktningstatus, skal få beskyttelse og hjelp. Staten skal hjelpe barn som er alene til å bli gjenforent med sin familie.
23. Psykisk og fysisk funksjonshemmede barn har rett til å leve et fullverdig liv. De skal få spesiell omsorg og hjelp til best mulig utvikling og integrering.

24. Barnet har rett til best mulige helsetjenester og behandling for sykdom. Staten skal arbeide for å minske barnedødelighet, gi gode helsetilbud til mødre etter fødselen og informere om helse og riktig kosthold. Staten skal avskaffe helsefarlige tradisjoner, samarbeide med andre land og ta hensyn til utviklingslandenes behov.
25. Barn som er plassert utenfor familiemiljøet, skal få jevnlig vurdering av behandlingen det får.
26. Barnet skal få den hjelpen og økonomiske støtten det har krav på etter landets lover.
27. Foreldrene eller andre som har ansvar for barnet, har hovedansvar for å sikre de levevilkår som er nødvendige for barnets utvikling. Staten har plikt til å støtte de foresatte.
28. Barnet har rett til å gå på skole og få utdanning. Grunnutdanningen skal være gratis. Staten skal sørge for forskjellige former for videregående utdanning og arbeide for å minske antallet barn som ikke fullfører skolegangen. Staten skal også fremme internasjonalt samarbeid om utdanning og ta hensyn til utviklingslandenes behov.
29. Utdannelsen skal utvikle barnets evner og personlighet så langt det er mulig. Den skal fremme holdninger om fred og toleranse og respekt for menneskerettighetene og naturen.
30. Minoritetsbarn har rett til å leve i pakt med sin egen kultur, religion og språk sammen med andre i sin gruppe.
31. Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.
32. Barnet skal ikke utnyttes økonomisk gjennom arbeid. Det skal beskyttes mot arbeid som er skadelig, og går ut over dets utvikling og utdanning.
33. Barnet skal beskyttes mot ulovlig bruk, salg og produksjon av narkotika.
34. Barnet skal beskyttes mot alle former for seksuell utnytting og misbruk.
35. Staten skal gjøre det den kan nasjonalt og internasjonalt for å forhindre alle typer kidnapping, bortføring eller salg av barn.
36. Staten har plikt til å beskytte barn mot alle former for utnytting som på en eller annen måte kan være skadelig for barnet.
37. Barn må ikke utsettes for tortur eller nedverdiggende behandling. Dødsstraff eller fengsel på livstid er ikke tillatt hvis forbrytelsen ble begått før fylte 18 år. Barn i fengsel skal holdes atskilt fra voksne hvis ikke det motsatte er best for barnet. Fengsling er siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Pågripelse og fengsling skal skje lovlige, og barnet har rett til juridisk og annen passende hjelp til å få en rask og uavhengig vurdering av sin sak.
38. Staten skal gjøre alt som er mulig for å hindre at barn under 15 år deltar i krigføring.
39. Staten skal gjøre alt som er mulig for å hjelpe barn som har vært utsatt for misbruk, tortur eller annen nedverdiggende behandling, tilbake til et normalt liv.
40. Barn som er anklaget eller dømt for straffbare handlinger, har rett til å bli behandlet med respekt og på en måte som styrker barnets respekt for menneskerettighetene. Staten skal bestemme en kriminell lavalder. Det skal være mulig å få overprøvet en dom av en høyere myndighet eller domstol. Barnet skal få gratis hjelp av tolk hvis det ikke snakker det språket som blir brukt.
41. Hvis andre nasjonale lover eller folkeretten sikrer barnet bedre enn denne konvensjonen, gjelder disse lovene og ikke konvensjonen.
42. Staten er forpliktet til å gjøre konvensjonens innhold kjent for voksne og barn

Vedlegg 2. GENERELLE RETNINGSLINJER FOR OVERGANG BARNEHAGE - SKOLE
Engerdal kommune

Hva	Når	Hvem
Førskoleklubb for de eldste barnehagebarna en gang pr. uke	Sept – april	Barnehagene
Faglig samarbeid barnehage - skole	November	Rektor/barnehagene
Bestemme tid og sted for førskoletreff i barnehagene	Januar	Nettverksmøte barnehagene
Avtale rammer og datoer for førskoletilbudet ved EBUS fram til sommerferien. Husk: eget prosjektnr. i regnskapet	Februar, straks etter at 1. klasselærer er avklart	Rektor/barnehagestyrerne
Førskoletreff i barnehagene og på "mottaket", totalt 3 ggr	før Påske	Ped. Lederne og "Mottaket".
Planleggingsmøte for innhold på førskoledagene	før Påske	1. kl. lærer og ped.lederne EBUS innkaller
Foreldresamtale i barnehagene, med samtykkeskjema	før Påske	Ped. lederne
Førskoledager på skolen 5 ggr	etter Påske	1. kl. lærer og ped.lederne EBUS inviterer
Overføringsmøte i løpet av førskoledagene med "alle med sirkelen" og evt. TRAS	Etter Påske, mot slutten av førskoledagene	1. kl. lærer og ped. lederne
Foreldremøte 1. kl.	Tidlig i juni	Rektor/ 1. kl. lærer

Det må tilføres ressurser for å sikre samarbeidet, både i skole og barnehagen. Tid og økonomi til samarbeid om overgang barnehage-skole tydeliggjøres i budsjettet. Det må vurderes særskilt for barn/elever med spes. ped. vedtak.

Vedlegg 3: FN`s 17 bærekraftsmål - barnehagenes muligheter - Hva kan vi bidra med?

- Utjevne skjevheter i vårt daglige arbeid
- Unngå arr. i bhg som koster noe
- Hjelp til der vi kan – eks. la foreldrene arrangere byttekvelder
- Opplyse om Kløverbuas muligheter; levere inn og kjøpe billig brukt
- Muligheter for redusert foreldrebetaling
- Ha litt bytteklær tilgjengelig

- «fra jord yil bord» - så og høste
- Ha fokus på sunn mat
- matauk fra naturen
- bokashi – lage egen plantejord

- fysisk aktivitet ute og inne, trimstunder
- hvile
- Godt kosthold (sukker/godis)
- Jobbe med barnehagemiljøet – psykisk, nulltoleranse mot mobbing
- Uteliv av alle slag
- Tema om kroppen også tannhelse og min kropp er min
- Hygiene og smittevern
- Rekreasjon og aktivitet ute i naturen
- Kompetanse hos de ansatte
- «nok» voksne på jobb til enhver tid – bemanningsnormen

- gi alle barna like muligheter i bhg
- Lese for barna hver dag
- Gode samtaler
- God omsorg, trygghet og trivsel
- Naturen som læringsarena
- Sikre kvalitet med nok kompetente voksne
- Barnehagen som lærende organisasjon
- Sikre god overgang mellom barnehage og skole – samarbeid med EBUS

- gi gutter og jenter like muligheter
- Ikke forskjellsbehandle pga kjønn
- Rettferdig og god utdanning for alle (St.m. 6)

- god hygiene
- konsekvenser søppel mm i vann
- rydder etter oss på tur i naturen
- vaske drikkeflasker jevnlig (foreldrene)

- spare strøm,

- Besøke ulike arbeidsplasser /belyse viktighet for samfunnet
- «Tidlig innsats»

- Besøke og bli kjent med arbeidsplasser

- Arbeide med mangfold
- Tema som FORUT eller lignende
- Rammeplan – synliggjøre ulike religioner, kulturforskjeller
- Bidra til forståelse for ulike måter å forstå ting på, respekt og verdien av likheter og ulikheter i fellesskapet.

- Søppelsortering
- Plukke søppel i nærmiljøet
- Fokus på gjenbruk
- Fokus på kulturminner og kulturmiljøer (Blokkodden mm)
- Friluftsliv – bruke naturområder rundt barnehagen
- Så og høste (fra jord til bord)
- Høste fra skog og mark

- Redusere matsvinn
- Redusere avfall generelt og sortere avfall
- Gjøre bestillinger i forhold til behov
- Lære barna å være ute i naturen uansett vær og årstid. Unngå forsøpling og ødeleggelser av naturen.

- alt vi gjør er små steg ☺ - bærekraftig utvikling
- Spare strøm
- Eksperimentere og ha fokus på vann-, vind- og solenergi
- Plukke søppel

- Økosystemer i vann
- liv i vann; fra småkryp til fisk
- Tema plast (o.a. søppel) i vann
- Fisking, matauk (det vi trenger)
- Ivareta og vise hensyn

- økosystemer på land
- Flora i nærområdet
- Fauna i nærområdet
- Husdyr og ville dyr i vår nærhet
- Ivareta og vise hensyn. Begynnende forståelse for hvordan vi kan ta vare på naturen.
- Jakt, høste fra skog og mark, matauk (det vi trenger)

- FORUT el. tilsvarende
- Barn i andre land
- Mangfold

- om FIAS
- Norge sine miljømål og Engerdal sine miljømål – og hva gjør vi i barnehagen for å hjelpe til